

SNN – Otázky a odpovede

- 1. Čo sa stalo na Slovensku v oblasti chovu dojníc, keď teraz pred zrušením mliečnych kvót sa naši farmári zbavujú dojníc a v mnohých krajinách práve ich stavy už dlhodobo rozširujú a pripravujú na prvý apríl 2015?**

Je to smutné, ale bohužiaľ je to fakt. Znižovanie stavu kráv sa medziročne zrýchľuje. Súčasný výpredaj dojníc a jalovic zo Slovenska pripomína roky 1990 – 1993, charakterizované prudkou finančnou reštrikciou a katastrofálnym úpadkom rezortu pôdohospodárstva. Súčasná situácia je taká, že máme len štvrtinu dojníc oproti roku 1989, ale pri dvojnásobnom zvýšení dojivosti je dnešná produkcia približne polovičná oproti produkcii pred 25 rokmi. Ani vtedy poľnohospodári nedokázali pokračovať v stratovej výrobe mlieka a nástroje agrárnej politiky SR neboli, a ani dnes nie sú natoľko motivujúce, aby farmári revitalizovali chovy dojníc. Naši konkurenti v EÚ majú zrozumiteľný, trvalý, plynulý a dôveryhodný systém nástrojov stimulujúcich rozvoj jednotlivých oblastí pôdohospodárstva a osobitne mlieka. V SR je výrazne horšie podporovaná produkcia mlieka. Najhoršie je to, že podmienky sa menia od vlády k vláde. Súčasná agrárna politika SR neakceptuje osvedčené nástroje predchádzajúcich agrárnych politík. Žiaľ súčasné opatrenia vlády pre podporu a stabilizáciu situácie, po zrušení mliečnych kvót v EÚ, sú neadekvátne a oprávnené vládnu obavy a neistota producentov mlieka. Vláda vyčkáva na akýsi „zázračný mliečny balíček EÚ“. Mnohí ekonomicky uvažujúci agropodnikatelia sa pochopiteľne orientujú na rýchlo obrátkové financovanie najmä rastlinnej výroby, ako na rizikovejšie investovanie do výroby mlieka a živočíšnej výroby celkom.

- 2. Výrobcovia mlieka sa obávajú výkupných cien. Tie naozaj takmer neumožňujú ziskovosť. V ktorom článku reťazca od produkcie mlieka až po konzumáciu mliečnych výrobkov sa teda strácajú „najvyššie marže“?**

Pravdou je, že výkupné ceny mlieka trvalo klesajú. V súčasnosti tomu napomáha aj pretlak ponuky mlieka z EÚ, po zastavení exportu do Ruska. Treba tiež povedať, že napr. nadnárodné mliekarne platia slovenským producentom o desatinu nižšie ceny ako platia farmárom v ich domovských krajinách. Pravdou je aj to, že zahraničné obchodné systémy, hoci kupujú mlieko a mliečne produkty od našich mliekarní lacnejšie, uprednostňujú výpredaje v akciách až s 30 % zľavami, namiesto toho aby plošne reagovali na zvýšenú ponuku lacnejších výrobkov. Slovenskí mliekari tiež poukazujú nato, že obchodné reťazce dávajú vyššiu maržu na slovenské mliekarenské výrobky, ako na dovážané. Prvovýrobca ako vždy je na tom najhoršie. Treba tu pre úplnosť poznamenať, že maloobchodná cena potravín sa za posledných štrnásť rokov zvyšovala predovšetkým vďaka poľnohospodárom štvrtinovým tempom oproti tempu rastu miezd.

3. Dovážame z Česka, Poľska, Maďarska, Nemecka a iných krajín, trh s mliečnymi výrobkami teda nie je presýtený. Prečo domáci producenti nedokážu konkurovať dovozom?

K prvej časti otázky je treba povedať priamo, že koľko mlieka do SR za rok dovezieme, toľko aj vyvezieme / vrátane mliečnych výrobkov v prepočte na surové mlieko/. To, že sme v súčasnosti v mlieku sebestační, je ale preto, že naša súčasná spotreba mlieka za rok na obyvateľa by mala byť takmer o sto litrov vyššia, aby dosiahla lekármi odporúčanú úroveň. Teda pri spotrebe na úrovni odporúčanej lekármi, by sme boli v produkcii mlieka vysoko deficitní a postupne budeme odkázaní stále viac na dovozy mlieka. Stav dojníc v SR z roka na rok klesajú, klesá výroba, produkčné kvóty EÚ plníme iba z troch štvrtín, teda najhoršie zo všetkých štátov EÚ.

K druhej časti otázky poznamenávam, ako analýzy ukazujú, že farmárske náklady na liter mlieka na Slovensku sú až o pätinu nižšie ako sú napr. v Rakúsku. Nekonkurenční nie sú teda slovenskí producenti mlieka, ale celý podporný systém formulujúci ekonomické prostredie pre výrobcov mlieka.

4. Kde sa stala chyba, že chov hovädzieho dobytku prakticky iba prežíva, napriek tomu, že hovädzie mäso je na trhoch žiadané?

Podobná alarmujúca situácia ako v mlieku je aj na trhu s hovädzím mäsom. Sme hornatá krajina, s vysokým podielom lúk a pasienkov, kde patrí predovšetkým chov dobytku. Odporúčaná spotreba hovädzieho mäsa na jedného obyvateľa za rok je 13 kg, ale skutočná je len 4,3 kg / na začiatku transformácie to bolo 23 kg/. Takže hoci máme dnes vývozno-dovoznú bilanciu v hovädzine aktívnu, na krytie doporučenej spotreby máme obrovský deficit. Tento stav je aj preto, lebo v minulosti bola dotovaná výroba hovädzieho mäsa aj v SR. Dnešná vysoká, nedotovaná maloobchodná cena hovädzieho mäsa je pre slovenského spotrebiteľa ťažko akceptovateľná a nie je tak ani odrazom vysokých produkčných nákladov, ako celkovým neprajným ekonomickým prostredím, podobne ako je to v segmente mlieka.

5. O poľnohospodárstve na Slovensku sa takmer neinformuje – maximálne na začiatku jarných prác a potom po skončení žatvy. Je normálne, že tento sektor hospodárstva je až tak „zabúdaný“ médiami, verejnosťou, ale aj politikou štátu?

Na Vašu otázku odpovedám, že je to nenormálne, aby slovenský agrárny sektor bol až tak zabudnutý médiami, verejnosťou a bagatelizovaný politikou štátu ako to je v súčasnosti. Novinárov v mienkotvorných médiách, ktorí rozumejú

poľnohospodárstvu, by sme spočítali ľahko na prstoch jednej ruky. Pritom vo viacerých krajinách, vrátane Poľska a Rumunska pracujú samostatné kanále televízie orientovanej len na pôdohospodárstvo. Je to smutný obraz celkového postoja spoločnosti k chlebovému rezortu. Aj prezentované rezortné informácie sa opakujúco orientujú väčšinou na škandály a nedostatky v hygiene potravín, ktoré sa mimochodom už roky v rovnakej miere opakujú. Vláda a médiá prezentujú úspešnú konsolidáciu verejných financií SR. Treba ale vidieť, že pre tento efekt sa okrem iného zdecimoval agrárny podnikateľský priestor. Pritom je však jasné, že je väčší efekt z možných až 150 tis. pracovných miest, ktoré by vznikli v najviac nezamestnanosťou postihnutých regiónoch Slovenska, ak by sme mali podporné nástroje agrárnej politiky na úrovni priemeru EÚ. Bolo by veľmi potrebné, aby hlavne verejnoprávne a mienkotvorné médiá aktuálne podporili aspoň petičnú kampaň Zachráňme slovenské mlieko a trvalo povzbudzovali rast potravinového patriotizmu občanov SR.

6. Ako môžu naši farmári do budúca prežiť liberalizáciu trhu v Európe?

V aktuálnych hodnoteniach EÚ patrí výkonnosťou slovenské poľnohospodárstvo medzi úplne najhoršie v EÚ, pri medziročnom zhoršení o 7 %. Produkciou obilia a olejnin sme v lepšej polovici EÚ, ale v zemiakoch sme napríklad poslední a v živočíšnej výrobe až 26. Z celkového počtu 28 členov EÚ. Nesmieme sa tomu čudovať, lebo to zodpovedá najhorším ekonomickým podmienkam, aké vlády EÚ vytvárajú pre svojich agropodnikateľov. Máme najvyššie dane a odvody a najnižšie a nestabilné podpory a demotivujúce ekonomické prostredie. Máme teda tomu zodpovedajúci výsledok.

Predchádzajúce odpovede, ale aj nastolené otázky, jasne hovoria, že spoločnosť musí zásadne zmeniť svoje postoje k chlebovému odvetviu vo všetkých oblastiach. V prvom rade je potrebné bezpodmienečne zharmonizovať ekonomické prostredie pre našich agropodnikateľov na priemer iných štátov EÚ – našich konkurentov.

- Musíme sa efektívne domáhať dorovnania našich priamych podpôr z EÚ na úroveň štátov EÚ – 15 tak, ako to bolo pred našim vstupom do EÚ sľúbené. Nesmieme súhlasiť, aby sa naša diskriminácia s neokoniálnymi efektmi prehĺbovala.

- Finančnú nedokrvenosť rezortu je potrebné riešiť predovšetkým nástrojmi vnútroštátnej politiky SR na úroveň priemeru štátov EÚ – 28. /V Českej republike obsluhuje 1 ha pôdy dvojnásobný objem finančných zdrojov a v EÚ až štvornásobný objem finančných zdrojov oproti tomu ako je to na Slovensku. To zákonite predznačuje násobkami nižšiu výkonnosť slovenského pôdohospodárstva/.

-Predovšetkým sa jedná o razantné posilnenie inštitútu Štátnej pomoci, ktorá na Slovensku nedosahuje ani 10% priemeru EÚ.

- Ide aj o zníženie v EÚ najvyššej DPH za potraviny, redukciiu dane z pôdy, podporu poistných, úverových a špecificky orientovaných podpôr, podpôr na ochranu a zveľaďovanie pôdy, na personálne omladenie, na vedu, investovanie do potravinárstva, na podporu slovenských rodinných poľnohospodárskych a potravinárskych podnikov, na podporu predaja z dvora a ďalších špecifických agrárnych a vidieckych aktivít multiplikujúcich súčinnosť vidieckych aktérov po vzore úspešných agrárnych politík iných štátov.

-Princípy takejto rozvojovej agrárnej politiky SR treba v podobe Doktríny dlhodobo zafixovať ústavným zákonom a takto poskytnúť agropodnikateľom stabilitu a ochrániť ich pred neustálymi zmenami, ktoré v zásade vždy znamenali zneistenie, finančnú reštrikciu, a prehľbujú finančnú nedokrvenosť hospodárenia rezortu.